ARKEOLOJİ ARAŞTIRMALARI KİMLİK, TEMSİL VE MADDİ KÜLTÜR

Archaeological Studies
Identity, Representation, and Material Culture

Editör

Doç. Dr. Meral ÇELİK

Vizetek
Yayıncılık

ARKEOLOJİ ARAŞTIRMALARI KİMLİK, TEMSİL VE MADDİ KÜLTÜR

Archaeological Studies
Identity, Representation, and Material Culture

Editör

Doç. Dr. Meral ÇELİK

Yazarlar

Anda Elif GENCE - Burak ARSLAN - Fatih ÇONGUR - Fatma ŞEKER - Fevzi Volkan GÜNGÖRDÜ - Okan SEZER - Tuğrul BATMAZ

E-ISBN: 978-625-382-538-6
DOI: 10.54637/vizetek.9786253825386

Copyright © Vizetek
Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Vizetek Yayıncılık Sanayi ve Ticaret Limited Şirketine aittir. Vizetek Yayıncılık'ın izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı, elektronik, mekanik, fotokopi, manyetik, kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz.
Bu kitap, elektronik (e-kitap) formatlarında yayımlanmaktadır.
Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazar(lar)ına aittir.

Yayın Tasarımcısı / Koordinatörü: Ferit RESULOĞULLARI
Kapak Tasarımı ve Mizanpaj: Ahmet TUNÇDEMİR
Baskı: Ankara | Ekim, 2026

Materyal Türü: Elektronik Kitap (Çevrim içi / Web tabanlı)
Elektronik Yayın Formatı: PDF
Elektronik Yayın Tipi: Adobe Ebook Reader

Vizetek
Yayıncılık

Seyranbağları Mah. İncesu Cad. 10/2 Çankaya/ANKARA
Tel.: (0312) 482 00 11
Web: www.vizetek.com.tr
E-mail: vizetekyayincilik@gmail.com
Yayıncı Sertifika No: 41575

ÖN SÖZ

Arkeoloji, geçmiş toplumların yaşam biçimlerini, kültürel ilişkilerini ve düşünsel dünyalarını maddi kalıntılar üzerinden anlamaya çalışan bir bilim dalıdır. Arkeolojik buluntuların bilimsel açıdan değerlendirilmesi, yalnızca biçimsel özelliklerinin ve işlevlerinin belirlenmesiyle sınırlı değildir. Bu buluntuların üretim ve kullanım süreçleri, arkeolojik bağlamları, sembolik anlamları ve kültürel ilişkileri de geçmişin yorumlanmasında önemli bir yere sahiptir. Bu nedenle maddi kültür, geçmiş toplumların farklı yönlerini anlamaya olanak sağlayan çok katmanlı bir araştırma alanı olarak değerlendirilmektedir.

Arkeoloji Araştırmaları: Kimlik, Temsil ve Maddi Kültür başlıklı bu kitap, farklı dönemlere, coğrafyalara ve maddi kültür gruplarına odaklanan yedi araştırmayı bir araya getirmektedir. Tarihöncesi dönemlerden antik çağın mimari uygulamalarına uzanan geniş bir kronolojik ve coğrafi çerçevede ele alınan çalışmalar, arkeolojik verilerin farklı yöntemlerle incelenmesine ve yorumlanmasına ilişkin örnekler sunmaktadır. Kitabın temel yaklaşımı, arkeolojik malzemeleri ve kültürel mirası kendi tarihsel ve arkeolojik bağlamları içerisinde değerlendirmek ve bunların geçmiş toplumların anlaşılmasına sunduğu katkıyı farklı boyutlarıyla ortaya koymaktır.

Kitap, Orta Anadolu tarihöncesi araştırmaları kapsamında Nevşehir ili ve çevresini ele alan bölümle başlamaktadır. Bölgesel arkeolojik araştırmaların kapsamını ve önemini ortaya koyan bu çalışma, tarihöncesi toplulukların anlaşılmasında coğrafi çevrenin ve arkeolojik verilerin birlikte değerlendirilmesine dikkat çekmektedir. Bunu izleyen bölümde, tarihöncesi Yakın Doğu'da obsidyenin sembolik kullanımı ele alınmaktadır. Doğal bir hammadde olan obsidyenin yalnızca teknolojik ve işlevsel özellikleri üzerinden değil, sembolik anlamları bakımından da değerlendirilmesi, maddi kültür araştırmalarının farklı yorum olanaklarını göstermektedir.

Kitapta ayrıca Erzincan Otlukbeli ve çevresinin Eskiçağ tarihi ve arkeolojik mirasını ele alan bir çalışma yer almaktadır. Bölgenin tarihsel ve arkeolojik özelliklerini değerlendiren bu bölüm, kitabın coğrafi kapsamını genişletirken bölgesel araştırmaların Doğu Anadolu'nun tarihsel gelişiminin ve arkeolojik mirasının anlaşılmasındaki önemine dikkat çekmektedir.

Eski Yakın Doğu'da silindir mühürleri ikonografik bir kaynak olarak inceleyen çalışma, kitabın görsel temsil ve sembolik dil boyutunu öne çıkarmaktadır. Mühürler üzerinde yer alan figürler, sahneler ve semboller, üretildikleri ve kullanıldıkları kültürel çevrelerin görsel anlatım biçimlerinin araştırılmasına olanak tanımaktadır. Bu yönüyle bölüm, arkeolojik nesnelerin yalnızca fiziksel özellikleriyle değil, üzerlerinde taşıdıkları imgeler ve bunların anlamlarıyla birlikte ele alınmasının önemini ortaya koymaktadır.

Hacımusalar Höyük'te ele geçen ve Geç Erken Tunç Çağı II'ye tarihlenen gaga ağızlı testi üzerine yapılan yeni değerlendirme, belirli bir seramik buluntusunun arkeolojik araştırmalardaki yerini ele almaktadır. Seramiklerin biçimsel ve tipolojik özellikleri, kronolojik değerlendirmeler ve buluntu bağlamları, geçmiş toplumların maddi kültürünü anlamada önemli veriler sunmaktadır. Bu çalışma, tekil bir buluntunun ayrıntılı incelenmesinin arkeolojik malzemenin yorumlanmasına sağlayabileceği katkıyı göstermektedir.

Kitabın İskit kazanlarını ele alan bölümü, farklı bir kültürel çevreye ait önemli bir maddi kültür grubunu inceleme alanına dâhil etmektedir. Kazanların biçimsel ve işlevsel özellikleri ile kültürel bağlamları üzerinden yürütülen değerlendirmeler, belirli nesne gruplarının arkeolojik araştırmalarda taşıdığı önemi ortaya koymaktadır. Böylece kitap, farklı malzeme türleri ve kültürel çevreler üzerinden maddi kültürün araştırılmasına ilişkin çeşitlilik sunmaktadır.

Kitabın son bölümünde ise Metropolis'te mimari elemanlarda kullanılan metal bileşenler; kenetler, dübeller ve kapı pivotları üzerinden biçim ve işlev ilişkisi çerçevesinde incelenmektedir. Mimari yapıların inşa ve kullanım süreçleriyle ilişkili bu unsurlar, arkeolojik değerlendirmelerde çoğu zaman yapıların genel görünümüne kıyasla daha sınırlı ilgi gören teknik ayrıntıların önemini göstermektedir. Bu çalışma, mimari kalıntıların anlaşılmasında küçük ölçekli metal bileşenlerin de önemli bir araştırma alanı oluşturduğuna işaret etmektedir.

Kitapta bir araya getirilen çalışmaların dönem, coğrafya ve malzeme bakımından farklılaşması, arkeolojik araştırmaların geniş kapsamını ve yöntemsel çeşitliliğini yansıtmaktadır. Bölümler, arkeolojik verilerin kimi zaman teknolojik ve işlevsel özellikleri, kimi zaman sembolik anlamları ve görsel temsilleri, kimi zaman da tarihsel ve arkeolojik bağlamları üzerinden

incelenebileceğini göstermektedir. Bu farklı yaklaşımlar, geçmiş toplumların yalnızca ürettikleri nesneler ve yapılar aracılığıyla değil, bu maddi kültür unsurlarıyla kurdukları ilişkiler ve bunların içinde yer aldıkları kültürel ortamlar üzerinden de anlaşılabileceğini ortaya koymaktadır.

Arkeoloji Araştırmaları: Kimlik, Temsil ve Maddi Kültür başlıklı bu eserin, arkeolojik malzeme ve kültürel mirasın farklı yönlerden değerlendirilmesine katkı sağlaması ve ilgili literatüre yeni araştırma örnekleri kazandırması amaçlanmaktadır. Kitabın arkeologlar, akademisyenler, öğrenciler ve Anadolu ile Yakın Doğu'nun arkeolojisine ve kültürel mirasına ilgi duyan okuyucular için yararlı bir kaynak olmasını diliyorum.

Bu eserin hazırlanmasına katkı sunan tüm bölüm yazarlarına emekleri ve bilimsel çalışmaları için teşekkür ederim.

Editör

PREFACE

Archaeology seeks to understand the lifeways, cultural relationships, and intellectual worlds of past societies through the study of material remains. The scholarly examination of archaeological finds extends beyond the identification of their formal characteristics and functions. Their production and use, archaeological contexts, symbolic meanings, and cultural associations also play an important role in interpreting the past. Material culture is therefore regarded as a multifaceted field of inquiry that provides opportunities to investigate different aspects of past societies.

Archaeological Studies: Identity, Representation and Material Culture brings together seven studies focusing on different periods, geographical regions, and categories of archaeological evidence. Covering a broad chronological and geographical scope, from prehistoric research in Central Anatolia and the Near East to the archaeological heritage of Eastern Anatolia and architectural practices in antiquity, the chapters offer examples of how archaeological evidence can be examined and interpreted through different approaches. The volume seeks to explore archaeological materials and cultural heritage within their archaeological and historical contexts and to demonstrate their contribution to understanding past societies from a range of perspectives.

The book opens with a study of Nevşehir and its surrounding region in the context of prehistoric research in Central Anatolia. Addressing the scope and significance of regional archaeological investigations, this chapter draws attention to the importance of considering geographical settings and archaeological evidence together when investigating prehistoric communities. The following chapter examines the symbolic use of obsidian in the prehistoric Near East. By considering obsidian not only in terms of its technological and functional properties but also in relation to its symbolic significance, the study illustrates the interpretive possibilities offered by material culture research

The volume also includes a study of the ancient history and archaeological heritage of Otlukbeli and its surrounding area in Erzincan. By focusing on the historical and archaeological dimensions of the region, this chapter broadens the geographical scope of the volume and emphasizes the significance of regional studies for understanding the historical development and archaeological heritage of Eastern Anatolia.

The chapter devoted to cylinder seals as iconographic sources in the Ancient Near East highlights the volume's concern with visual representation and symbolic language. Figures, scenes, and symbols depicted on seals provide opportunities to investigate forms of visual expression characteristic of the cultural contexts in which these objects were produced and used. The study demonstrates the importance of examining archaeological objects not only through their physical characteristics but also through the imagery they carry and the meanings associated with it.

A new assessment of a beak-spouted jug from Hacımusalar Höyük, dated to Late Early Bronze Age II, focuses on the archaeological significance of a particular ceramic find. The formal and typological characteristics of ceramics, together with chronological assessments and find contexts, provide important evidence for understanding the material culture of past societies. This chapter illustrates how the detailed examination of an individual artefact can contribute to the interpretation of archaeological material.

The chapter on Scythian cauldrons introduces material culture from a different cultural context. The examination of these objects in terms of their formal and functional characteristics and cultural settings highlights the significance of specific artefact groups in archaeological research. In this way, the volume presents a range of approaches to the study of material culture across different object categories and cultural environments.

The final chapter examines metal components used in architectural elements at Metropolis, focusing on clamps, dowels, and door pivots through an analysis of form and function. Associated with the construction and use of architectural structures, these components demonstrate the importance of technical details that may receive less attention than the overall appearance of buildings. The study highlights how small-scale metal components can constitute a valuable field of inquiry for understanding architectural remains.

The studies brought together in this volume differ in chronology, geographical focus, and material, reflecting the broad scope and methodological diversity of archaeological research. The chapters demonstrate that archaeological evidence can be investigated through its technological and functional properties, symbolic meanings, visual representations, historical contexts, and archaeological settings. Taken together, these approaches show that past societies can be understood not only

through the objects and structures they produced, but also through the relationships they established with material culture and the cultural environments in which these materials were embedded.

Archaeological Studies: Identity, Representation and Material Culture aims to contribute to the multifaceted study of archaeological evidence and cultural heritage and to offer new research perspectives to the relevant scholarly literature. It is hoped that the volume will serve as a valuable resource for archaeologists, academics, students, and readers interested in the archaeology and cultural heritage of Anatolia and the wider Near East.

I would like to thank all contributing authors for their scholarly work and for their contributions to the preparation of this volume.

Editor

İÇİNDEKİLER

1. BÖLÜM

Orta Anadolu Tarihöncesi Araştırmalarında Nevşehir İli ve Çevresi 1

Fevzi Volkan GÜNGÖRDÜ

2. BÖLÜM

Tarihöncesi Güneybatı Asya'da Obsidiyenin Sembolik Kullanımı 20

Anda Elif GENCE

3. BÖLÜM

Erzincan Otlukbeli ve Çevresinin Eskiçağ Tarihi ve Arkeolojik Mirası 36

Tuğrul BATMAZ

4. BÖLÜM

İkonografik Bir Kaynak Olarak Silindir Mühürler:
Eski Yakın Doğu'da Sembolik Dil ve Görsel Temsil 79

Fatma ŞEKER

5. BÖLÜM

Geç Etç Ii Hacımusalar Höyük Gaga Ağızlı
Testisi Üzerine Yeni Bir Değerlendirme..... 100

Fatih ÇONGUR

6. BÖLÜM

İskit Kazanları 112

Okan SEZER

7. BÖLÜM

Metal Components Used in Architectural Elements: A Case Study on Form and Functional Analysis of Clamps, Dowels, and Door Pivots in the Metropolis..... 130

Burak ARSLAN